

INCREASING COGNITIVE ACTIVITY OF STUDENTS BY PARTICIPATION TO THEIR ESTABLISHMENT OF EDUCATIONAL-METHODOLOGICAL HANDBOOK

Komisaryk Mariia, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of Department of Pedagogy and Psychology of Preschool Education, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, 2 Kotsyubynsky, 58012 Chernivtsi, Ukraine, komissarikmaria@gmail.com

Balaieva Kateryna, Candidate of Pedagogical Sciences, Assistant of Department of Pedagogy and Psychology of Preschool Education, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, 2 Kotsyubynsky, 58012 Chernivtsi, Ukraine, k.balaeva@chnu.edu.ua

The article is devoted to the problems of raising the cognitive activity of students. Considered and analyzed the concepts that reveal the scientific field of the topic (cognitive activity, teaching aids). A new view is presented on how to improve the cognitive activity of students (adding them to the creation of teaching aids).

On the example of two educational disciplines («Computer technologies in work with children» and «Pedagogy preschool») the main ways of improving the process of raising the cognitive activity of students in the process of their professional training are provided by adding them to the creation of teaching aids. The article proposes to involve students in the development of teaching aids in the following topics: «Using computer games and programs in work with preschool children», «Creating documents and working with them» and «Visual presentation of teaching materials by means of graphic and video - editors «(Computer technologies in work with children» and «Pedagogy preschool»), as well as «Foreign systems of preschool education» and «Directions of upbringing children of preschool age» (Pedagogy preschool). The indicative schemes of information representation are given.

On the basis of preliminary conclusions, we see certain reserves for increasing the cognitive activity of students in the organization of such work, which would involve them in the creation of teaching aids. Prospects for further research into the excited scientific problem we see in the study and improvement of the content of the professional training of future educators by creating opportunities for the inclusion of students in the creation of manuals on the results of their scientific research.

Key words: cognitive activity; educational–methodical manual; educational process.

Стаття надійшла до редакції 25.09.2017

Прийнято до друку 23.11.2017

УДК 373.3-051:[316.77:159.955

Лада Петрик

ORCID iD 0000-0001-9936-176X

старший викладач кафедри іноземних мов і методик їх навчання,
Київський університет імені Бориса Грінченка
бульвар І. Шамо, 18/2, 02147 Київ, Україна,
l.petryk@kubg.edu.ua

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ МЕДІА

У статті розглянуто аспекти розвитку критичного мислення майбутніх учителів початкової школи у навчанні іноземних мов. Зроблено короткий огляд ключових понять дослідження. Розглянуто медіаповідомлення як дидактичні засоби для розвитку критичного мислення особистості на заняттях іноземних мов. Визначено організаційно-педагогічні умови інтеграції формування іншомовної комунікативної компетентності, нових медіанавичок та розвитку критичного мислення майбутніх учителів початкової школи.

Ключові слова: іноземні мови; критичне мислення; майбутній вчитель початкової школи; медіазасоби; медіаповідомлення.

Вступ. Засоби масової комунікації – справжній виклик сучасній особистості, оскільки екстремальний потік інформації в різних її видах (телебачення, газети, радіо, Інтернет-портали, блоги, соціальні

мережі тощо) призводить до розгубленості, нерозуміння реалій або неправильній констатації фактів. Тому освітянам варто усвідомити, що «удосконалювати потрібно не лише техніки та технології,

але і людину, передусім її мислення» (Терно, 2012, с. 28). Без здатності критично мислити, оцінювати та синтезувати інформацію, розв'язувати проблеми як самостійно, так і в команді, та уміння ефективно донести власне розуміння до інших, люди швидко опиняються під завалами цієї інформації (Шайбе, Рогоу, 2017, с. 23). Суспільство потребує громадян, які здатні критично мислити, займати позиції у складних питаннях і працювати спільно для вирішення проблем (Gainer, 2012). Уміння критично мислити необхідне фахівцеві для власного розвитку, медіасоціалізації, успішної професійної діяльності та професійного зростання. Сьогодні майбутній вчитель початкової школи – це людина, яка навчатиме дітей «покоління Z» (дітей, народжених у епоху масштабного розповсюдження Інтернет-технологій, яка розпочалась в Україні з 2003–2005 рр). Вважають, що на світогляд представників цього покоління вплинула світова економічна криза, розвиток мобільних технологій та Веб 2.0.

Цей факт розширює спектр багатопредметності професії вчителя початкової школи та урізноманітнює способи його професійної діяльності. По-перше, професійна діяльність вчителя початкової школи має носити інформаційно–комунікаційний та медіаосвітній характер, про необхідність якого засвідчує основна характеристика «покоління Z» – повсякденне застосування технологій, і яка неможлива без уміння вчителя критично осмислювати інформацію та застосовувати її у своїй професійній діяльності. По-друге, постає питання необхідності навчання іноземних мов учнів молодшого шкільного віку, що в свою чергу потребує іншомовної підготовки майбутнього фахівця. Оскільки знання іноземної мови надають можливість здійснювати професійну діяльність, мати доступ до іншомовних автентичних матеріалів у спільній мережі Інтернет, то виникає потреба в умінні їх критичного сприйняття та застосування у професійній та особистій сферах.

Вважаємо, що розвитку критичного мислення у процесі іншомовної підготовки як складової професійної підготовки фахівців галузі початкової освіти можуть допомогти медіазасоби (технічні засоби створення, запису, копіювання, тиражування, збереження, розповсюдження, сприйняття інформації і обміну її між суб'єктом (автором медіатексту) і об'єктом (масовою аудиторією) (Федоров, 2014, с. 24). Спробуємо обґрунтувати ствердження у нашому дослідженні.

Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив, що професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи стала колом інтересів багатьох дослідників, зокрема Н. Бібік, В. Бондаря, Л. Коваль, О. Лінник, С. Мартиненко, О. Матвієнко, Н. Побірченко, О. Савченко, Л. Хоружої та інших. Дослідженням іншомовної підготовки фахівців займалися О. Бігич, С. Іць, О. Котенко, Л. Морська, С. Ніколаєва, О. Скоробагата, Н. Сура та інші.

Аспекти впровадження медіаосвіти в освітній процес навчальних закладів різного типу розглядали Г. Онкович, В. Іванов, О. Волошенюк, Ю. Потяниник, Ф. Рогоу, О. Федоров, С. Шайбе, О. Шипнякова та інші.

Професійному розвитку майбутнього фахівця засобами медіа та медіатехнологій з метою формування їх медіаграмотності приділено увагу такими науковцями як І. Сахневич, О. Георгіаді, С. Іць, Ю. Казаков, Л. Баженова та іншими.

Стратегії розвитку критичного мислення досліджували А. Байрамова, Р. Вуд, Д. Гейнер, Л. Гудсон, Ф. Кінг, М. Кларін, Д. Клустер, К. Мередит, О. Пометун, Ф. Рохані, Дж. Стіл, Ч. Темпл, С. Терно, О. Тягло, Д. Халперн, Т. Хачумян та інші.

Проте, на нашу думку, слід звернути увагу на розвиток критичного мислення майбутнього вчителя початкової школи у процесі його іншомовної підготовки, розглядаючи медіазасоби як ефективні засоби для вирішення цього питання, оскільки цей аспект потребує детальнішого розгляду.

Мета статті – теоретично обґрунтувати питання розвитку критичного мислення майбутнього вчителя початкової школи у процесі його іншомовної підготовки із залученням медіазасобів. Із зазначеної вище мети можна виокремити такі завдання: зробити короткий огляд ключових понять статті; розглянути медіаповідомлення як такі, що сприяють розвитку критичного мислення майбутніх фахівців засобами іноземної мови; визначити за яких організаційно-педагогічних умов застосування медіазасобів у процесі вивчення іноземних мов розвиток критичного мислення є ефективним.

Аспекти застосування медіазасобів для розвитку критичного мислення у процесі іншомовної підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Розпочнемо з того, що іншомовна підготовка майбутнього вчителя початкової школи спрямована на формування іншомовної комунікативної компетентності майбутнього фахівця, яка уможливує здійснення іншомовної комунікації у професійній та особистій сферах життєдіяльності. Відповідно до навчального плану підготовки фахівців спеціальності 013 «Початкова освіта», першого рівня (бакалаврського) іншомовна підготовка здійснюється у межах циклу професійно спрямованих дисциплін нормативної та варіативної частин, а саме «Іноземна мова з методикою навчання», «Сучасна англійська мова з практикумом», «Англійська мова за професійним спрямуванням», «Практикум з іншомовної міжкультурної комунікації». Зміст цих дисциплін формується з урахуванням специфіки початкової школи і тих освітніх цілей, які визначені у програмах.

Зупинімося на можливостях дисципліни «Іноземна мова з методикою навчання» розвивати своїм змістом критичне мислення майбутнього вчителя початкової школи. Для початку зазначимо, що дисципліна складається з двох блоків: «Іноземна мова»

та «Методика навчання іноземних мов у початковій школі». На опанування змісту блоку «Іноземна мова» виділено 12 кредитів. Термін вивчення цього блоку триває два з половиною роки. Зміст дисципліни складає професійно орієнтовану тематику. Наприклад: Робота вчителя (Working as a teacher), Моя майбутня професія (My future profession), Учителювання у сучасному суспільстві (Teaching in a modern society), Організація часу (Time management), Зовнішній вигляд учителя (Teacher's outfit), Особистісні якості вчителя (Personal qualities of a teacher), Роль мистецтва у житті вчителя (The role of art in teacher's life) тощо.

У розроблених нами програмах стратегічна мета вивчення дисципліни «Іноземна мова з методикою навчання» полягає у іншомовній підготовці висококваліфікованих вчителів початкових класів з урахуванням принципів гуманізації та демократизації освіти. Практична мета – сформувані комунікативну, лінгвістичну та соціокультурну компетенції студентів, наявність яких сприятиме становленню студентів як ефективних користувачів мови в різноманітних ситуаціях соціального, навчально-академічного та професійного спілкування; зроблять можливим безпосередні контакти з представниками інших країн; допоможуть долучитися до культури народів – носіїв цієї мови; розширять світогляд.

Для реалізації практичної мети викладачі кафедри іноземних мов і методик їх навчання Київського університету імені Бориса Грінченка самостійно обирають пізнавальний автентичний матеріал, форми організації роботи, методи, прийоми та засоби у процесі іншомовної підготовки майбутніх учителів початкової школи для того, щоб сформувані навички XXI століття майбутніх фахівців. Серед них уміння критично мислити визначено однією із ключових компетенцій сучасного індивіда і ввійшло в одну із груп цих навичок - навчальні та інноваційні навички (The Partnership for 21st century skills).

У наукових дослідженнях критичне мислення визначено як:

- мислення вищого порядку, яке спирається на інформацію, усвідомлене сприйняття власної інтелектуальної діяльності та діяльності інших (Тягло О., 2008);
- процес використання міркування, щоб розрізнити, що правда, а що брехня у виразах щоденного вжитку (Вуд, 2002);
- здатність ставити нові питання, добирати різноманітні аргументи, приймати незалежні, продумані рішення (Пометун, 2012, с.3);
- застосування когнітивних технік або стратегій, які збільшують імовірність отримання бажаного кінцевого результату (Халперн, 2013);
- раціональне, рефлексивне мислення, яке направлене на вирішення того, чому варто вірити або які дії варто застосувати (Кларін, 1995);
- самостійне, інформативне мислення, яке починається з постановки запитання, прагне до

переконливої аргументації, має соціальний характер (Клустер, 2002)

До основних ознак критичного мислителя С. Терно (2012) відносить відкритість для сумнівів (пошук та усвідомлення суперечностей), самостійність та гнучкість (пошук нової інформації, нових прийомів пізнання та діяльності), пошук доказів та перевірка обґрунтованості будь-яких знань (с. 30).

На нашу думку, з бурхливим розвитком новітніх технологій або так названих нових медіа (Інтернету, комп'ютерів, мобільних телефонів, планшетів), які характеризуються можливістю доступу до автентичних медіаматеріалів, інтерактивністю, мультимедійністю, комунікативністю, продуктивністю та мобільністю та необхідністю їх активного впровадження у процес навчання, варто говорити про критичне мислення як фундамент *медіаграмотності* особистості. Критичне мислення означає здатність актуалізувати, осмислювати, узагальнювати, оцінювати інформацію та рефлексувати, а медіаграмотність трактується як сукупність мотивів, знань, умінь і можливостей, що сприяють добиранню, використанню, критичному аналізу, оцінюванню та передаванню медіатекстів різних форм, жанрів (Іванов, Іванова, 2013, с. 26). Американські дослідниці С. Шайбе та Ф. Рогоу (2017) комбінують ці два поняття та говорять про *критичну медіаграмотність*, яка розширює поняття грамотності, включає в себе різні форми масової комунікації, популярні культури і новітні технології, а також поглиблює уміння критично аналізувати відносини між ЗМІ та аудиторією. У той самий час, дослідниці стверджують, що в сучасній освіті медіаграмотність - це не сукупність знань про медіа. Такий вид грамотності надає студентам інструменти, за допомогою яких вони вивчають зміст різноманітних предметів, проте цей контент може містити певні факти про медіа (с. 59–60). Таким чином, формуючи критичну медіаграмотність студентів у процесі навчання іноземних мов, ми автоматично формуємо їх іншомовну компетенцію та розвиваємо критичне мислення. Тобто ми навчаємо застосовувати засоби іноземної мови (тематичну лексику, граматику, пов'язуючи слова, крилаті вирази, ідіоми, фразові дієслова тощо) для розв'язання проблем закладених у ситуаціях, які базуються на повідомленнях (медіамеседжах), що несуть медіазасоби.

У навчанні іноземних мов медіазасоби поділяють на аудіальні (аудіозаписи, пісні, підкасти тощо), візуальні (тест, фото, цифрові зображення, діаграми, схеми, таблиці, SMS-повідомлення, логотипи, етикетки, плакати, біл-борди, флаєри, афіші тощо) та аудіо-візуальні (фільми, відео, мультимедійні презентації, веб-сторінки, блоги, інтерактивні онлайн ігри, MMS-повідомлення, реклама тощо). Як вже було зазначено, кожен медіазасіб несе за собою певне повідомлення і подається у формі медіатексту. Поняття *медіаповідомлення* визначається як предствалення, відфільтровані людськими рішеннями,

а також перешкодами та можливостями медіатехнологій (Шайбе, Рогоу, 2017, с. 55). Іншомовні медіаповідомлення мають цінні дидактичні можливості у навчанні іноземних мов, оскільки їх можна застосовувати як джерело інформації, на основі якої формуються навички в іншомовному усному та письмовому спілкуванні (обговорення, висловлення власної думки, написання відгуків, коментарів, листів тощо), а також лінгвістичних та країнознавчих знань, які студенти отримують під час роботи з медіаповідомленнями різного типу.

Ключові ідеї щодо медіаповідомлень визначають спектр їх застосування у навчанні іноземних мов. Наприклад:

- медіаповідомлення – конструкти, що допомагає зосередити увагу не тільки на самому повідомленні, але й на тому, хто стоїть за ним, а також яким чином та для чого його вироблено;
- кожен тип медіа має власні відмінні характеристики, переваги та унікальну «мову» побудови (друкований текст – частини мови, граматичні структури, лексична насиченість, стилістичні ознаки тощо, візуальний текст – розміщення в кадрах та рух, аудіо текст – звукові ефекти, голоси за кадром, та музична граматику нот, пауз та динаміки, Інтернет - інтернет-адреси, банери та посилання);
- медіаповідомлення створюються з певними цілями, відображають індивідуальний досвід та погляди творців та аудиторії, суспільні норми та медіаумовності (Шайбе, Рогоу, 2017, с. 55–56).

Ми бачимо, що медіаповідомлення, зокрема іншомовні, надають базу для семантизації та актуалізації лексичних одиниць і граматичних явищ. Вони доцільні для обговорень, дискусій, бесід, складання інтерв'ю, написання есе, інтерпретації змісту, аналізу, порівнянню, ранжуванню фактів, моделюванню ситуацій тощо.

Викладачі іноземних мов *впроваджують медіатехнології*, які уможливають розширений підхід до навчання іноземних мов. Ми розглядаємо ці технології не просто як техніки для аналізу медіа, а швидше як систему педагогічної діяльності із застосуванням медіазасобів для формування іншомовної компетенції майбутніх учителів початкової школи, розвитку їх критичного мислення шляхом аналізу і оцінювання професійно орієнтованих медіатекстів та створення власних медіаповідомлень.

Для організації навчання іноземних мов нам імпонує класифікація медіатехнологій запропонованих дослідницею С. Іць (2013), в основу яких було покладено види мовленнєвої діяльності. Кожна група представлена технологіями з візуальною опорою, з опорою на аудіо та з аудіо-візуальною опорою, в залежності від каналу по якому поступає медіаінформація. *Навчально-ситуативні* технології вимагають від студентів застосування отриманих професійних та теоретичних знань у практичних ситуаціях. *Самостійно-креативні* технології по-

требують організації навчання, виховання та розвитку творчої активності, яка прагне отримання творчого продукту інтелектуальної діяльності та самостійного створення нового. При *імітаційно-комплікативних* технологіях навчально-пізнавальна діяльність побудована на імітації зразку та ігрових технологіях (с. 22–23).

Основою для медіатехнологій стала технологія розвитку критичного мислення, яку розглядають як педагогічну систему, що спрямована на розвиток аналітичного мислення особистості. Ця технологія пропонує набір методичних прийомів та технік, які потрібні для використання у процесі навчання.

Процес розвитку критичного мислення особистості проходить три фази: актуалізацію, усвідомлення та рефлексію, до кожної з них відносять певні прийоми та технології. Наприклад, на фазі *актуалізації* популярні «Гронування» (Асоціативний куш), «Кубування», «Мозкова атака», «Питання-відповідь», «Вільне письмо», «Запис ідей», «Передбачення» (за ключовими словами, зображеннями, аудіо звуками, прислів'ями, початку тексту тощо), «Мислення в парах» – обговорення, дискусія в групі; *усвідомлення* змісту – «Понятійна таблиця», «Взаємне навчання», «Гронування», «Джигсоу» (Мозаїка), «Система позначок», «Багатомірне опитування», «Порушена послідовність», «Складання звіту за різними джерелами», «Кероване читання», «Читання за ключовими фразами», «Метод «прес» та інші; *міркування (рефлексія)* – «Сенкан», «Кубування», «Гронування», «Вільне письмо», «Діаграма Вена», «Дискусійна сітка», «Речення з відкритим кінцем», «Шкала цінностей», «Запитання – відповідь», «Дискусія в парах (групах)» тощо (Стіл, Мередит, Темпл, 1998).

Вибір медіазасобів та медіатехнологій для занять іноземної мови залежить від практичних цілей заняття, особистісних та професійних інтересів майбутніх фахівців, відповідності складності медіаповідомлення рівню володіння іноземною мовою, критичності медіаповідомлення.

Створення іншомовного середовища на практичних заняттях з іноземної мови

є ще однією пріоритетною умовою для ефективного і результативного процесу вивчення іноземної мови. Що означає спілкування усіх учасників освітнього процесу іноземною мовою, використання автентичних матеріалів, зокрема матеріалів медіа, розв'язання освітніх задач та моделювання професійних ситуацій для ознайомлення з майбутньою професією та їх обговорення іноземною мовою.

Робота в групах, парах, демократичні відносини між викладачем та студентами, повага до думки кожного учасника освітнього процесу сприяють *створенню позитивного мікроклімату* в процесі вивчення іноземних мов, що руйнує комунікативний бар'єр студентів та їх страх зробити помилки.

Активна участь у спілкуванні та співпраці формує професійні та особистісні якості особисті майбутнього вчителя початкової школи, а саме: повага, доброзичливість, увага, співпраця, взаємодія, відповідальність, ініціативність, комунікабельність тощо.

Переорієнтація викладача від передачі готових знань студентам до виконання ролі консультанта, керівника, який опосередковано організує та стимулює учасників освітньої діяльності, надає ширші можливості для власної самоактуалізації та розвитку майбутніх фахівців.

Якщо говорити про застосування нових медіа у навчанні іноземних мов, то варто зазначити про необхідність *технічного забезпечення* освітнього процесу, а саме наявності апаратних засобів (комп'ютерів або планшетів), підключення до світової мережі Інтернет або бездротового підключення Wi-fi. Новітні технології надають заняттю інноваційності та уможливають впровадження технології змішаного навчання (Blended Learning). У викладанні іноземних мов змішане навчання – це освітня технологія, яка комбінує самостійну роботу студентів онлайн або офлайн з очною із викладачем або іншими учасниками процесу навчання, а також уможливорює отримання ними іноземних знань і набуття іноземних мовленнєвих навичок. Працюючи з новими медіа під час занять іноземних мов, студенти під керівництвом викладача опрацьовують іноземний матеріал, опановують нові медіазасоби та ресурси, досліджують Інтернет спільноти, створюють власні медіапродукти за зазначеним зразком і змістом, працюють у спільних ресурсах, шукають, узагальнюють і поширюють інформацію, аналізують

та коментують інформацію, що створили одногрупники. Зазначені вище дії визначають як нові медіанавички (New Media Literacies, 2016), їх виконання потребує умінь критично мислити.

Висновки. У процесі іноземної підготовки викладачі іноземних мов не обмежуються лише традиційними засобами для формування іноземної комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи, але активно застосовують новітні технології, медіазасоби зокрема. Ці засоби є такими, що сприяють розвитку критичного мислення особистості та критичній медіаграмотності. На заняттях іноземних мов викладачі організують роботу з різноманітними медіаповідомленнями відповідно до практичної мети заняття, професійних та вікових інтересів майбутніх фахівців, рівню їх іноземної компетентності. Працюючи з медіаповідомленнями доцільно впроваджувати технологію розвитку критичного мислення, як фундамент медіатехнологій, що уможливорює інтеграцію формування іноземної комунікативної компетентності, нових медіанавичок та розвитку критичного мислення студентів. Систематичне впровадження медіатехнологій, створення сприятливого мікроклімату та іноземного середовища, зміни ролі викладача від ретранслятора знань до консультанта та технічного забезпечення освітнього процесу робить у процесі іноземної підготовки майбутніх учителів початкової школи створює сприятливі умови для зазначеної вище інтеграції. У перспективах подальших розвідок ми вбачаємо дослідження медіазасобів у фаховій підготовці майбутніх учителів початкової школи.

Література

- Іванов В., Іванова Т. Медіаосвіта і медіаграмотність як актуальні тенденції виховання сучасної молоді. *Медіаосвіта в Україні: наукова рефлексія викликів, практик, перспектив: збірник статей методологічного семінару*. Київ, 2013. С. 25–44.
- Іць С. В. Педагогічні медіатехнології у професійній підготовці майбутнього вчителя іноземної мови: навчально-методичний посібник. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2013. 106 с.
- Кларин М. В. Інновації в мировій педагогіці: обучение на основе исследования, игры и дискуссии. Рига, 1995. 176 с.
- Клустер Д. Что такое критическое мышление? *Русский язык*, 2002. 29. 2–3.
- Пометун О. Методика розвитку критичного мислення на уроках історії. *Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання*. 2012. № 1. С. 3–7.
- Стіл Дж., Мередит К., Темпл Ч. Методи сприяння розвитку критичного мислення: посібник I-II. Науково-методичний центр розвитку критичного та образного мислення «Інтелект», 1998. 76 с.
- Стіл Дж., Мередит К., Темпл Ч. Читання, письмо та обговорення в контексті всіх навчальних дисциплін: посібник III. Науково-методичний центр розвитку критичного та образного мислення «Інтелект», 1998. 104 с.
- Стіл Дж., Мередит К., Темпл Ч. Читання, письмо та обговорення в контексті всіх навчальних дисциплін: посібник III (частина 2). Науково-методичний центр розвитку критичного та образного мислення «Інтелект», 1998. 162 с.
- Терно С. Світ критичного мислення: образ та мімікрія. *Історія в сучасній школі*. 2012. № 7–8. С. 27–39
- Тягло О. В. Критичне мислення: навч. посіб. URL: <http://uchebniks.net/book/121-kritichne-mislennya-navchalnij-posibnik-tyaglo-ov/5-11-vstup.html> (дата звернення: 17.10.2017)
- Шайбе С., Рогоу Ф. Медіаграмотність: підручник для вчителів. К.: Центр Вільної Преси, Академія Української Преси, 2017. 319 с.
- Федоров А. В. Словарь терминов по медиаобразованию, медиапедагогике, медиаграмотности, медиакомпетентности. Москва: МОО «Информация для всех», 2014. 64 с.

- Халперн Д. Психология критического мышления. URL: http://skepdic.ru/wp-content/uploads/2013/05/Diane-Halpern_-_Psixologiya-kriticheskogo-myshleniya_Skepdic.ru_.pdf (дата звернення: 17.10.2017)
Create, Circulate, Connect. Collaborate. New Media Literacies. URL: <http://www.newmedialiteracies.org/> (дата звернення: 17.10.2017).
- Gainer J. Critical thinking: foundation for digital literacies and democracies. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*. Sep. 2012. Vol. 56. Issue 1, 14–17. doi: 10.1002/JAAL.00096.
- The Partnership for 21st Century Skills. Framework for 21st Century Learning. URL: http://www.ecu.edu/cseduc/account/upload/21st_Century_Skills_Handout.pdf
- Wood R. Critical thinking. URL: <http://www.robinwood.com/Democracy/GeneralEssays/CriticalThinking.pdf> (дата звернення 17.10.2017)

References

- Ivanov, V. Ivanova, T. (2013). Mediaosvita i mediaghramotnistj jak aktualjni tendenciji vykhovannja suchasnoji molodi [Media Education and Media Literacy as Actual Trends in the Upbringing of Modern Youth]. *Mediaosvita v Ukraini: naukova refleksiya vyklykiv, praktyk, perspektyv: zbirnyk statey metodolohichnoho seminaru*. Kyiv, Ukraine, 25–44 (ukr).
- Icj, S. V. (2013). *Pedagoghichni mediatekhnologhiji u profesijnij pidghotovci majbutnogho vchytelja inozemnoji movy [Pedagogical Media Technologies in the Professional Training of a Future Foreign Language Teacher] : Navchaljno-metodychnyj posibnyk*. Zhytomyr, Ukraine: Vyd-vo ZhDU im. Ivana Franka (ukr).
- Klarin, M. V. (1995). *Innovacii v mirovoj pedagogike: obuchenie na osnove issledovanija, igry i diskussii [Innovations in World Pedagogy: Learning through Research, games and discussions]*. Riga, Latvia (rus).
- Kluster, D. (2002). Chto takoe kriticheskoe myshlenie? [What is Critical Thinking ?]. *Russkyy yazyk*, 29, 2–3 (rus).
- Pometun, O. (2012). Metodyka rozvytku krytychnogho myslennja na urokakh Istoriji [Methodology of Critical Thinking Development at History Lessons]. *Istorija i suspiljstvoznavstvo v shkolakh Ukrainy: teorija ta metodyka navchannja*, 1, 3–7 (ukr).
- Stil, Dzh., Meredyt, K., Templ, Ch. (1998). *Metody spryjannja rozvytku krytychnogho myslennja: posibnyk I-II. [Methods of Promoting Critical Thinking development: I-II]*. Naukovo-metodychnyj centr rozvytku krytychnogho ta obraznogho myslennja «Intelekt» (ukr).
- Stil, Dzh., Meredyt, K., Templ, Ch. (1998). *Chytannja, pysjmo ta obghovorennja v konteksti vsikh navchalnykh dyscyplin [Reading, writing and discussion in the context of all disciplines] : posibnyk III. Naukovo-metodychnyj centr rozvytku krytychnogho ta obraznogho myslennja «Intelekt» (ukr).*
- Stil, Dzh., Meredyt, K., Templ, Ch. (1998). *Chytannja, pysjmo ta obghovorennja v konteksti vsikh navchalnykh dyscyplin [Reading, writing and discussion in the context of all disciplines] : posibnyk III (chastyna 2). Naukovo-metodychnyj centr rozvytku krytychnogho ta obraznogho myslennja «Intelekt» (ukr).*
- Terno, S. (2012). Svit krytychnogho myslennja: obraz ta mimikrija [The World of Critical Thinking: Image and Mimicry]. *Istorija v suchasnij shkoli*, 7–8, 27–39 (ukr).
- Tjaghlo, O.V. (2008). *Krytychne myslennja [Critical Thinking]: navch. posib*. Kharkiv, Ukraine: Osnova (ukr).
- Shajbe, S., Roghau, F. (2017). *Mediaghramotnistj: Pidruchnyk dlja vchyteliv [Media Literacy: Textbook for Teachers]*. Kyiv, Ukraine: Centr Viljnoji Presy, Akademija Ukrajinskoji Presy (ukr).
- Fedorov, A. V. (2014). *Slovar' terminov po mediaobrazovaniju, mediapedagogike, mediagramotnosti, mediakompetentnosti [Dictionary of terms on media education, media pedagogy, media literacy, media competence.]*. Moscow, Russia: MOO «Informacija dlja vseh» (rus).
- Halpern, D. (2013). *Psihologija kriticheskogo myshlenija [Psychology of Critical Thinking]*. Retrieved from http://skepdic.ru/wp-content/uploads/2013/05/Diane-Halpern_-_Psixologiya-kriticheskogo-myshleniya_Skepdic.ru_.pdf (rus).
- Create, Circulate, Connect. Collaborate. *New Media Literacies*. Retrieved from <http://www.newmedialiteracies.org/> (eng).
- Gain, J. (2012). Critical thinking: foundation for digital literacies and. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*. Vol. 56, Issue 1, 14–17. doi: 10.1002/JAAL.00096 (eng).
- The Partnership for 21st Century Skills. Framework for 21st Century Learning*. Retrieved from http://www.ecu.edu/cseduc/account/upload/21st_Century_Skills_Handout.pdf (eng).

РАЗВИТИЕ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ СРЕДСТВАМИ МЕДИА

Петрик Лада, старший преподаватель кафедры иностранных языков и методик их обучения, Киевский университет имени Бориса Гринченко, бульвар И. Шамо, 18/2, 02147 Киев, Украина, l.petryk@kubg.edu.ua

В статье рассмотрены аспекты развития критического мышления будущего учителя начальной школы в процессе обучения иностранным языкам. Сделано краткий обзор ключевых понятий исследования. Рассмотрены медиа-сообщения как дидактические средства для развития критического мышления личности на занятиях иностранных языков. Определены организационно-педагогические условия интеграции формирования иноязычной коммуникативной компетенции, новых медиа-навыков и развития критического мышления будущего учителя начальной школы.

Ключевые слова: будущий учитель начальной школы; иностранные языки; критическое мышление; медиа-сообщения, медиа-средства.

FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS' CRITICAL THINKING DEVELOPMENT BY MEANS OF MEDIA

Petryk Lada, Senior Lecturer of Foreign Languages and Methodology of Their Teaching Department, Borys Grinchenko Kyiv University, 18/2 bvld I. Shamo, 02147 Kyiv, Ukraine, l.petryk@kubg.edu.ua

The paper considers aspects of future primary school teacher's critical thinking development in the process of foreign language teaching that is being fulfilled in the process of acquiring the content of professionally oriented courses. Among them there is a course «Foreign language with methodology of its teaching». Methodical support includes media technologies, media tools (traditional and new technologies) and media messages which promote critical thinking development of a future primary school teacher. A brief review of the key concepts of the study justifies that the ability to think critically is the basis of person's media literacy. Media messages are considered as didactic means in foreign language classes because key ideas about this kind of messages provide a basis for semantics and actualization of lexical units and grammatical phenomena. They are useful for discussions, interviews, essay writing, content interpreting, analyzing, comparing, ranking of facts, simulating situations etc. The author notes that such organizational and pedagogical conditions as the systematic implementation of media technologies, the establishing a favorable microclimate and a foreign language environment, the change of lecturer's role of from a repeater to a consultant and the technical provision of the educational process set up favorable conditions for the integration of the formation of foreign-language communicative competence, new media skills and the future primary school teacher's critical thinking development.

Key words: critical thinking; foreign languages; future primary school teacher; media messages.

Стаття надійшла до редакції 19.10.2017
Прийнято до друку 23.11.2017